

## **Hørings svar fra Natur og Ungdom - Utkast til forskrift om kapasitetsøkning for tillatelser til akvakultur med matfisk i sjø av laks, ørret og regnbueørret i 2017/2018**

Innføring av produksjonsområder langs kysten er et godt og nødvendig skritt mot en forvaltning som tar hensyn til den samlede belastningen oppdrett har på økosystemet, i henhold til kravene i naturmangfoldloven §10. Dessverre beskriver forskriftene som er foreslått fra regjeringen ikke et system for bærekraftig vekst, men heller et system som tillater vekst med dagens miljøstandard som setter videre fart på miljøproblemene i næringa og kan gjøre uopprettelige skader på økosystemer i fjordene våre.

I forskriften om kapasitetsøkning er grenseverdiene for at et produksjonsområde får rødt lys for vekst satt altfor lavt, og med for få indikatorer. Natur og Ungdom er sterkt uenig i vurderingen om at røde områder ikke skal pålegges reduksjon i produksjon allerede ved første kapasitetsjustering, samt beslutningen om at status for produksjonsområde 7 skal avvike fra de faglige vurderingene. Grenseverdiene mellom grønn, gul og rød bør settes på et lavere nivå, og dermed bør produksjonsområde 7 og flere andre nåværende grønne produksjonsområder ikke tilbys vekst.

På bakgrunn av dette, samt den juridiske utredningen fra forskningsprofessor Ole Kristian Fauchald ved Fridtjof Nansens institutt / UiO, innsendt av Norske Lakseelver, mener vi at både denne tildelingsforskriften og produksjonsområdeforskriften bør trekkes, og at departementet må komme tilbake med et system med flere miljø- og bærekraftsindikatorer.

### **Reduksjon i røde produksjonsområder i 2018**

Natur og Ungdom har en rekke innspill til flere miljøindikatorer som bør være med i vurderinga når det bestemmes hvilken farge et produksjonsområde skal ha. Både hvis forskriften ender opp med å bare vurdere lakseluspåvirkning på villaks, eller om den tar med flere indikatorer, mener Natur og Ungdom at produksjonskapasiteten i de produksjonsområdene som vurderes til røde i 2018 skal reduseres ved denne første kapasitetsjusteringen.

Når det er sannsynlig med over 30 % dødelighet av villaks grunnet påvirkning fra lakselus fra oppdrett i område, er påvirkningen på villaks mye større enn det kvalitetsnormen for villaks og Naturmangfoldloven tillater. Dette kommer vi tilbake til lengre ned. Kvalitetsnormen for villaks er kjent, og ikke informasjon som blir tilgjengelig for oppdretterne først nå ved innføringen av trafikklssystemet. Derfor er det ikke urimelig, men heller absolutt nødvendig, at produksjonen i røde områder reduseres så fort som mulig.

Om modellene som benyttes som grunnlag for vurderingen av påvirkning på vill laksefisk er omdiskuterte og regjeringen ikke ønsker å kreve redusert produksjon på bakgrunn av dem, er det ikke forsvarlig å tillate 6 % økning i produksjon langs størstedelen av norskekysten på bakgrunn av de samme modellene. Konsekvensene av kunnskapen som legges til grunn i

systemet kan ikke håndplukkes etter hva som bidrar til næringsaktørens ønsker eller regjeringas urealistiske vekstambisjoner for oppdrettsnæringa.

### **Kysttorsk**

Natur og Ungdom arbeider for å styrke det miljøvennlige kystfisket, både for å bevare verdiskapning i kystsamfunn, å styrke rekruttering av unge inn i fiskerinæringa, og for at fiske skal baseres i størst mulig grad på passive, skånsomme, selektive og energieffektive redskaper som line, juksa og garn som den minste kystflåten står for.

Kystfiskerne står samlet i sine beskrivelser om at torsk skyr fjorder med mye oppdrett, og det kan ikke utelukkes at oppdrett har negativ påvirkning på de allerede truede kysttorskbestandene som holder til i våre fjorder, og som er en viktig ressurs for den minste kystflåten. Norge har også et ansvar for å få bestanden av kysttorsk opp på et bærekraftig nivå, pålagt av ICES. Hvis vi ikke klarer dette, og kysttorsk innenfor grunnlinja må rødlistes, vil det gå hardt utover kystflåten.

Selv om det er stor mangel på forskning på påvirkning fra oppdrett på gytemønster og bestand for kysttorsk, sier paragraf 8 i Naturmangfoldloven at også erfaringsbasert kunnskap skal legges til grunn i forvaltningen av naturmangfoldet.

Områder som er særlig viktige fiskefelt eller gyteområder for kysttorsk kan ikke omdisponeres til arealer for oppdrett, selv i grønne områder. Det bør også vurderes om en indikator for kysttorskens sårbarhet bør legges inn i forskriften.

### **Produksjonsområde 7**

Det er flere elementer ved forskriften som Natur og Ungdom mener legger for lite vekt på føre-var-prinsippet, og produksjonsområde 7 er et klart eksempel på det. Hverken usikkerhet eller forbedringen fra 2016 til 2017 er gode nok argumenter for å avvike fra den mer konservative tilnærmingen styringsgruppa har brukt i sin vurdering av produksjonsområdet.

### **Branngater og nasjonale laksefjorder**

For at dette nye systemet skal fungere etter hensikten må spredningen av lakselus mellom områdene være minst mulig. Natur og Ungdom synes det er beklagelig at arbeidet med branngater mellom sonene ikke ble fulgt opp. Vi vil her trekke fram nasjonale laksefjorder som et godt utgangspunkt for branngater. For at nasjonale laksevasdrag og laksefjorder skal få "særlig beskyttelse" etter intensjonen må grensen for laksefjordene settes lengre ut i munningene, og det vil også hjelpe mye om laksesmolt fra nasjonale laksevasdrag får redusert påvirkning av lakselus ved at noen nasjonale laksefjorder fungerer som branngater mellom produksjonsområdene.

### **Grenseoverskridende grenseverdier**

Det er fastsatt av Stortinget i Innst 361 S at bærekraftsstrategien om at oppdrett ikke skal ha en bestandsregulerende effekt på vill laksefisk ligger fast. Natur og Ungdom savner en begrunnelse på hvorfor grenseverdiene er foreslått på 10% og 30% dødelighet. Vi finner ikke forklaringen på hvorfor grønn sone under 10% dødelighet er et tilfredsstillende nivå som gir rom for vekst, og hvorfor gul sone mellom 10 og 30% dødelighet er innenfor naturens tåleevne og ikke vil ha en bestandregulerende effekt som krever reduksjon i produksjonen.

Da disse grenseverdiene ble introdusert i Stortingsmelding 22 (2012-2013) var formuleringen at "Sannsynligheten for påvirkning på en villfiskbestand foreslås klassifisert som høy dersom mer enn 30 prosent av populasjonen har økt sannsynlighet for dødelighet som følge av lakselus, og moderat dersom 10 - 30 prosent av populasjonen har økt sannsynlighet for dødelighet som følge av lakselus" ( s. 123 avsn. 1). At Veterinærinstituttet og Havforskningsinstituttet brukte disse grenseverdiene for å måle lusepåvirkning, betyr ikke at dette er riktige grenseverdier for hvilket nivå av lusepåvirkning som er forsvarlig.

Som den juridiske utredningen fra forskningsprofessor Ole Kristian Fauchald ved Fridtjof Nansens institutt / UiO innsendt av Norske Lakseelver påpeker, er "økt sannsynlighet for dødelighet" blitt erstattet med "dødelighet". Dette gjør at miljøpåvirkningen som godtas er mye høyere. 29% økt dødelighet for villaks på grunn av lakselus fra oppdrett er klart bestandsregulerende, som vil føre til en reduksjon i villaksbestanden. At dette skal tillates i et gult område som ikke får krav om reduksjon, er et brudd på akvakulturloven, naturmangfoldloven, og Grunnloven §112.

Grunnloven §112 fastslår at "*Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten.*" og at staten har plikt til å iverksette tiltak som sørger for dette.

### **Kvalitetsnormen for villaks**

Kvalitetsnormen for villaks, vedtatt i 2013 med hjemmel i naturmangfoldloven §13, er en juridisk norm for naturmangfold. Den setter krav til kvalitet for villaksbestandene, der minimum god kvalitet for hver enkelt villaksbestand skal opprettholdes eller nås snarest mulig. God kvalitet innebærer at 80 % av den naturlige laksebestanden og 80 % av det naturlige høstingspotensialet er intakt, med et strengere krav til mindre bestander. Bare 1 av 5 villaksbestander oppnår kvalitetsnormens krav, ifølge temarapport nr. 5/2017 fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning.

Forskriften for å tillate vekst i produksjonsområdene kan ikke stride imot kvalitetsnormen for villaks. Men med grenseverdiene som ligger inne i dette forslaget til forskrift for kapasitetsøkning vil det bli vanskeligere å ivareta og gjenoppbygge bestandene av villaks, som er formålet med kvalitetsnormen. Det er ingenting som sikrer at under 30 % økt dødelighet vil sikre et høstbart overskudd av villaks eller at bestanden oppfyller gytebestandsmålet, slik kvalitetsnormen krever.

I havbruksmeldinga Meld. St. 16 (2014-2015) skrives det at "*Grenseverdier for hva som er liten, moderat og høy miljøpåvirkning ved verifisering følger av tabellen under, som følger av Kgl. Res. om kvalitetsnorm for villaks*". Natur og Ungdom ser som sagt ikke den faglige begrunnelsen for disse grenseverdiene, da det ikke fremkommer i havbruksmeldinga. Det drøftes ikke nærmere hvordan eller hvorfor de foreslåtte grenseverdiene skulle være i tråd med kvalitetsnormen. Det er mye som tyder på at det motsatte er tilfellet:

- Allerede ved 20 prosent dødelighet i bestanden vil kvalitetsnormen være brutt. Gult produksjonsområde tillater 29% økt dødelighet av villaks grunnet lakselus fra

oppdrett, som kommer i tillegg til andre årsaker til dødelighet. Først ved 30 % økt dødelighet vil produksjonen i området reduseres.

- Kvalitetsnormen forholder seg til de enkelte villaksbestandene, mens grenseverdiene måles for flere bestander i et produksjonsområde. Dette medfører at enkelte sårbare eller særlig påvirkede bestander vil bryte kvalitetsnormens krav, selv om området som helhet ligger innenfor grenseverdiene for gult eller grønt lys.
- Grenseverdiene vurderer påvirkningen fra lakselus fra oppdrett som den eneste påvirkningen på villaks, og tar ikke høyde for andre faktorer som skader villaksbestandene. Dette gir enda mindre rom innenfor kvalitetsnormens krav, og er ikke i tråd med naturmangfoldlovens §10 om en vurdering av samlet belastning på økosystemet

Natur og Ungdom krever derfor at grenseverdiene strammes kraftig inn basert på faglige vurderinger, og at bestandsstatus for villaks tas inn som indikator, slik at forskriften er i tråd med kvalitetsnormen for villaks og naturmangfoldloven.

### **Indikatorer for miljøpåvirkning**

Det er uaktuelt for Natur og Ungdom å støtte en vekst i noen områder så lenge lakselus er den eneste miljøindikatoren. I vårt hørings svar til høringsnotatet om nytt forvaltningsregime krevde vi flere miljøindikatorer. Vi mener både denne tildelingsforskriften og produksjonsområdeforskriften bør trekkes, og at departementet må komme tilbake med et system med flere miljø- og bærekraftsindikatorer. Dette må på plass før vekst vurderes.

Andre viktige indikatorer for om området skal tilbys vekst kan være utslipp av næringsalter, medisin, sykdom og rømming. I tillegg bør status på de ville bestandene være med som indikatorer. Trafikklyssystemet kan ikke tillate en dødelighet på villaks, uten å vurdere bestandstatus på villaksen. Indikatorer på genetisk innblanding av oppdrettsfisk og bestandstatus på kystorsk bør være med.

Vi må vite hva kapasitetsøkningen vil si for målet om at villaksbestandene skal nå kvalitetsnormen. Et viktig punkt under kvalitetsnormen for villaks er at laksebestanden for å nå god kvalitet ikke skal være genetisk påvirket av rømt oppdrettslaks og de må ha et normalt høstbart overskudd. I siste rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, med klassifisering av laksebestandene etter kvalitetsnormen, fant de at en tredjedel av våre villaksbestander har så høy genetisk innblanding av rømt oppdrettslaks at de ble klassifisert til å ha svært dårlig eller dårlig kvalitet. Troms var et av de tre fylkene med dårligst måloppnåelse etter kvalitetsnormen, og likevel er Troms grønt i trafikklyssystemet og foreslås åpnet for hele 6 % vekst allerede i 2018. Dette er uakseptabelt, og viser behovet for å ta rømming og genetisk kvalitet på villaks inn som indikator.

Det må også være indikatorer på dødelighet for andre ville laksefisker som sjøørret og sjørøye som tilbringer lengre tid inne i fjordene, og som dermed utsettes for høyere smittepress fra lakselus.

### **Økt produksjon på bakgrunn av unntak**

Unntak fra handlingsregelen bør bare tillates med kriterium a) hvor det ikke spres lakselus ut fra anlegget, noe som med dagens teknologi kun er mulig ved lukkede anlegg. Unntak bør bare tillates dersom det kan dokumenteres at et anlegg ikke er skyld i den dårlige

miljøtilstanden, slik at bare anlegg som ikke bidrar til problemene unntas. Ved å tillate unntak på bakgrunn av punktene under kriterium b), undergraver man at det ikke går an å løse luseproblemene på anleggsnivå, fordi lus spres over store avstander mellom ulike anlegg. I områder som er gule eller røde bør det ikke tillates økt belastning på villaks enn det allerede er. Om anlegg med lusetall under unntaksgrensen øker sin produksjon, vil likevel samlet antall lakselus øke og presset fra lakselus på vill laksefisk øke.

Det bør særlig ikke tillates unntak på bakgrunn av punkt b) 1 som sier at lusetellingene fra april til september skal avgjøre om vekst tillates. Det mener vi fordi dette tidsrommet er ofte lusetallene lavere fordi det settes ut mye smolt på sommeren som ofte har lite lus, og lusetallene vil ofte stige utover høsten. Derfor må lusetellinger fra hele året være med å avgjøre om vekst tillates, hvis mot formodning kriterium b) skal kunne tillate vekst.

### **Oppdrettsnæringa kan ikke forvente forutsigbar vekst**

I dette utkastet til forskrift kommer all tvil oppdrettsnæringa til gode, på bekostning av føre-var-prinsippet.

Utgangspunktet for det nye oppdrettslovgivninga er fra regjeringens side å sikre forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i oppdrett. Natur og Ungdom mener det er uakseptabelt å i dagens miljøsituasjon legge forutsigbar vekst til grunn, heller enn reduksjon av miljøkonsekvensene som forutsetning for at vekst vurderes. Vi kan ikke ta for gitt at vi skal greie å løse disse utfordringene uten å redusere mengde laks i havet.

Riksrevisjonen pekte i 2012 på at de miljømessige utfordringene i havbruksnæringa var blitt så omfattende at næringa ikke kan sies å ha hatt en tilstrekkelig miljøtilpasset vekst. Høsten 2016 i oppfølgingen av forvaltningsrevisjonen skriver de at situasjonen med lakselus ikke har bedret seg de siste årene. At påvirkning av lakselus fra oppdrett på vill laksefisk er ikke redusert de siste årene, mener Natur og Ungdom betyr at oppdrettsnæringa ikke kan forvente forutsigbar vekst.

Det ligger ingen tiltak inne i trafikkløssystemet eller vekstregimet som tilsier at økning av MTB på eksisterende lokaliteter ikke vil bidra til at lusesituasjonen forverres på disse lokalitetene. Løsninger på miljøproblemene må på plass først, vi kan ikke øke og øke produksjonen helt til de grønne områdene blir gule eller røde.

Vennlig hilsen  
Natur og Ungdom



Therese Hugstmyr Woie  
Sentralstyremedlem i Natur og Ungdom